

УДК 378.14 : 64.011.342.6

К.В. Копняк
м. Вінниця, Україна**СУТІСНО-ЗМІСТОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ**

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується особливою інтенсивністю перетворень, обумовлених не тільки актуальними потребами соціально-економічного розвитку нашої країни, але й залученістю вітчизняної системи освіти в світові інтеграційні процеси, що відбуваються в умовах інтернаціоналізації та глобалізації. Масштабні перетворення, що здійснюються в рамках модернізації та реформування системи освіти в Україні, не обмежуються одним напрямом, вони стосуються фактично всіх аспектів освітньої діяльності: цільових установок і змісту освіти, організаційної та управлінської структури, методів і технологій навчання, джерел і механізмів фінансування, умов і форм міжнародного співробітництва. Зазначені обставини зумовлюють необхідність створення нових освітніх стандартів, оновлення й перегляду навчальних програм, впровадження інноваційних форм і методів навчання, розробки та використання електронних навчальних ресурсів, впровадження змішаного навчання тощо.

Вища економічна освіта нині також потребує модернізації, оскільки економіка нашої країни зазнала значних змін, що пов'язані з розвитком ринкових відносин, процесами глобалізації, євроінтеграції та інформатизації суспільства. Необхідність переходу вищої економічної освіти на якісно новий рівень пов'язана із суттєвою трансформацією функцій професійної діяльності економістів, а тому й потребою у формуванні нових професійних компетентностей майбутніх економістів.

Структура професійної компетентності економіста є досить складною і розгалуженою. Відповідно до вимог ринку праці на даний час все більш актуальним є формування організаційно-управлінської компетентності майбутнього економіста, яка необхідна йому для подальшого успішного професійного розвитку та кар'єрного зростання.

Аналіз попередніх досліджень. Наукові дефініції – «компетенція» і «компетентність» активно обговорюються такими зарубіжними та вітчизняними вченими, як В. Аніщенко, Н. Бібік, С. Гончаренко, І. Зимня, В. Краєвський, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Пошетун, О. Савченко, С. Сисоєва, І. Тараненко, Л. Тархан, А. Хуторський та багатьма іншими.

У межах нашого дослідження становлять значний інтерес праці, в яких відображаються різні підходи до формування професійних компетентностей фахівця економічного профілю. Різні сторони формування та види професійних компетентностей фахівців економічних спеціальностей досліджували: М. Левочко (економічна компетентність), В. Черевко (комунікативна компетентність майбутнього менеджера), Є. Іванченко (формування професійної мобільності майбутніх економістів), В. Лозовецька (професійна компетентність фахівця з туризму), Л. Дибкова (форми і методи індивідуального підходу у формуванні професійних компетентностей майбутніх економістів), Л. Половенко (аналітична компетентність майбутніх фахівців з економічної кібернетики), Н. Баловсяк, О. Гончарова (інформаційна компетентність економіста), Г. Копил (професійна компетентність фахівця з міжнародної економіки), В. Уйсімбаєва (формування професійної компетентності економіста у процесі наукової роботи), Н. Болюбаш (формування професійної компетентності економістів засобами мережевих технологій) тощо.

Проте, як зарубіжні, так і вітчизняні науковці приділяють дуже мало уваги дослідженню організаційно-управлінської компетентності майбутніх економістів, хоча серед видів діяльності економіста організація та управління посідають провідне місце. Практично усі праці науковців, які взагалі розглядають поняття «організаційно-управлінська компетентність» (К. Баженова,

Т. Данилова, А. Ісламов, І. Коробова, А. Марусов, Л. Оліфіра, Т. Петрова, Н. Ран, Т. Щучка), присвячені проблемам формування організаційно-управлінської компетентності державних службовців, педагогів, керівників освітніх закладів, військовослужбовців, студентів технічних спеціальностей тощо.

Проблема формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх економістів не була предметом спеціальних психологічних та педагогічних досліджень. Відсутність науково-обґрунтованих педагогічних умов та методичних засад формування організаційно-управлінських навичок, вмінь та здібностей у майбутніх економістів та підготовки до реалізації різних організаційних та управлінських функцій негативно позначається на якості їхньої професійної підготовки.

Метою статті є сутнісно-змістовна характеристика організаційно-управлінської компетентності майбутнього економіста та виділення основних її компонентів.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик відповідних спеціальностей, а також психологічної та педагогічної літератури свідчить про те, що структура професійної компетентності економіста є складною і розгалуженою. Одним з основних компонентів професійної компетентності економіста є діяльнісно-функціональний компонент, важливою характеристикою якого є організаційно-управлінська компетентність.

Аналіз педагогічної та психологічної літератури показав, що науковці найчастіше окремо розглядають організаційну та управлінську компетентності фахівців різного профілю. Зокрема, Л. Макодзей [1] розглядає управлінську компетентність фахівця, як «підготовленість до здійснення управлінської діяльності в межах закріплених за ним управлінських функцій». Т. Щучка [2] визначає управлінську компетентність економіста як інтегративну якість особистості, яка дозволяє в рамках правової, регламентованої економічної інформаційної системи вибирати ефективні способи дій, стратегії поведінки в конкретних ситуаціях професійної діяльності, здійснювати ефективну організаційно-управлінську діяльність. На її думку управлінська компетентність виступає ведучим регулятором професійного та особистісного розвитку фахівця-економіста та передбачає глибоке розуміння професійного середовища та свого місця в ньому.

А. Грушева [3] пропонує таке визначення управлінської компетентності: «Управлінська компетентність бакалаврів економічних спеціальностей – це соціально-детерміноване системне динамічне утворення в складі професійної компетентності, яке проявляється в процесі управлінської діяльності, спрямованої на досягнення цілей на основі застосування знань, умінь, навичок і професійно важливих якостей, що зумовлюють здатність особистості до продуктивної професійної діяльності».

Як вдало зазначає М. Небава [4], управлінська компетентність може розглядатися як сформована в процесі навчання і самоосвіти система управлінських компетенцій, що впливають на якість рішення навчальних, а надалі, і професійних завдань.

Організаційна компетентність крім навичок організації конкретного заходу, включає в себе навички управління часом, прийняття рішень, нормування (тобто здатність чітко визначати критерії виконання тієї чи іншої роботи), регламентування (тобто навички розподілу повноважень і відповідальності в групі підлеглих) і деякі інші. Саме організаційна компетентність разом з управлінською та спеціальною компетентністю дозволяють економісту управляти бізнес-процесами в компанії.

Тому, на нашу думку, управлінська діяльність не може бути відокремлена від організаційної, а отже варто розглядати саме організаційно-управлінську компетентність, а не просто управлінську компетентність.

Досить загальне тлумачення організаційно-управлінської компетентності пропонує Т. Петрова [5]. А саме, вона визначає організаційно-управлінську компетентність економіста як особливий вид базової компетентності, що являє собою сукупність спеціальних організаційної та управлінської компетентностей, що дозволяє виконувати узагальнені професійні дії в конкретних умовах функціонування виробництва.

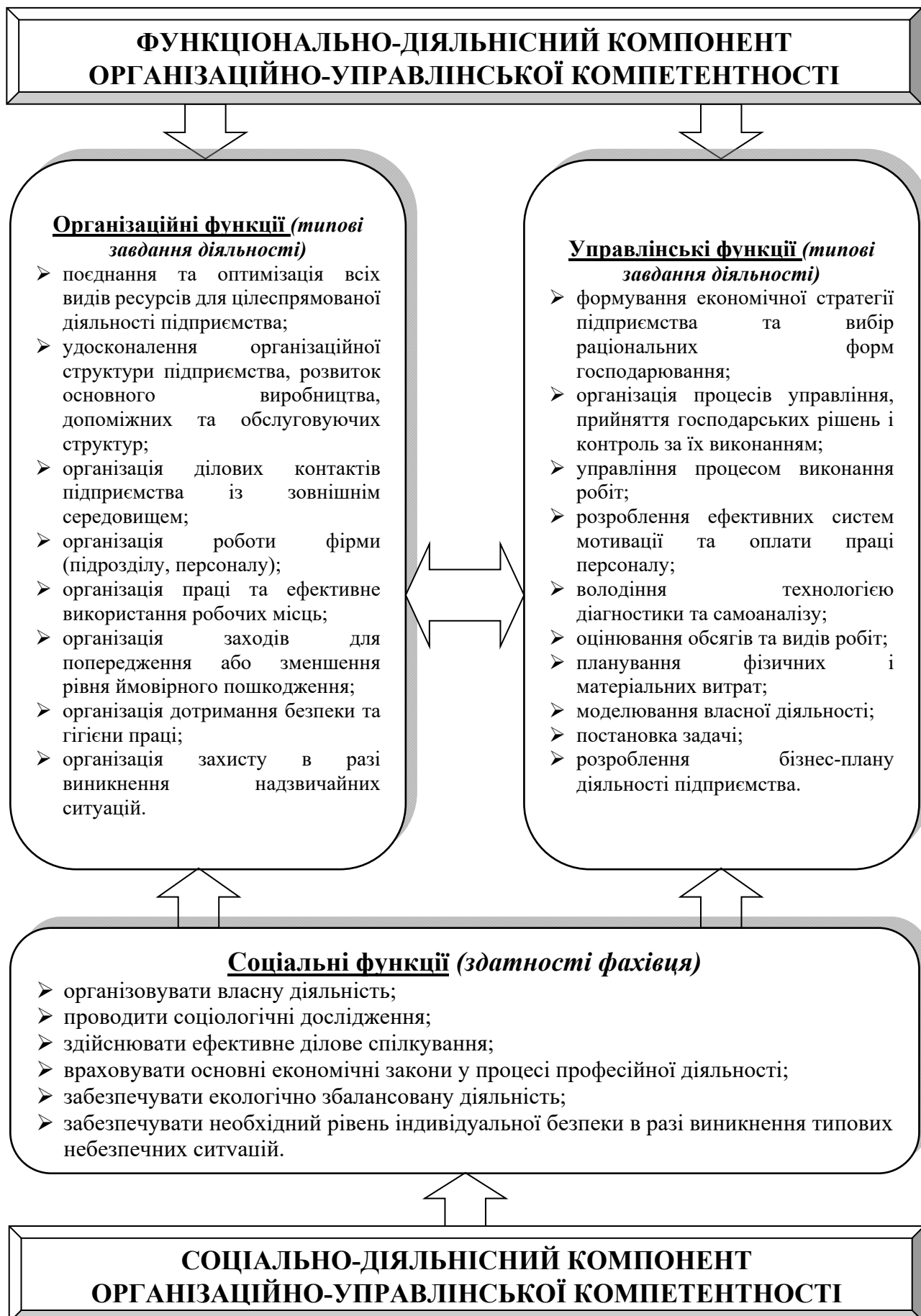

Рис. 1. Зміст та взаємозв'язок компонентів організаційно-управлінської компетентності

Відповідно до змісту та структури професійної компетентності економіста, запропонованої Н. Перевознюк [6], організаційно-управлінська компетентність характеризує здатність фахівця-економіста ефективно організовувати власну професійну діяльність та діяльність інших співробітників, приймати раціональні рішення, контролювати виконання рішень, керувати процесом виконання робіт, оцінювати обсяг роботи та відповідні матеріальні і фізичні витрати та ін.

Враховуючи вище зазначене, сформулюємо своє визначення організаційно-управлінської компетентності майбутнього економіста. Організаційно-управлінська компетентність економіста – це здатність і готовність особистості до виконання управлінських функцій, завдань організаційного характеру, прийняття та реалізації обґрунтованих управлінських рішень, управління діяльністю інших людей з метою реалізації ефективної економічної стратегії підприємства чи організації.

Відповідно до своєї освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівці з економіки підприємства повинні виконувати організаційно-управлінську та інформаційно-аналітичну роботу в різних напрямках. Їх детальний аналіз дозволив виділити функціонально-діяльнісний та соціально-діяльнісний компоненти організаційно-управлінської компетентності майбутніх економістів та встановити тісні взаємозв'язки між ними (рис. 1).

Як бачимо, організаційна, управлінська та соціальна функції діяльності майбутніх економістів тісно пов'язані між собою, що дає нам змогу говорити про формування саме організаційно-управлінської компетентності.

Аналізуючи причини, за якими студенти прагнуть здобути професію економіста, приходимо до висновку, що більшість студентів, обираючи економічну спеціальність, прагнуть до кар'єрного зростання у майбутньому і хотіли б розпочати власний бізнес або займатись управлінською діяльністю, що в свою чергу також обумовлює необхідність формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх економістів.

Висновки. Швидка зміна сучасних умов, в яких працюють економісти, ставить свої вимоги щодо особливостей здійснення професійної діяльності, і як результат – до їхніх професійних компетентностей. До важливих для майбутніх економістів рис відносяться, в першу чергу, уміння орієнтуватись у нестандартних ситуаціях та умовах, здатність аналізувати проблеми, які виникають у підприємства та у себе особисто, здатність знаходити шляхи вирішення цих проблем, відповідно до цього – розробляти план власної діяльності та діяльності підприємства та здійснювати його.

Запропонована структура організаційно-управлінської компетентності майбутніх економістів потребує подальшого уточнення та змістовного наповнення, а також врахування інших компонентів (особистісного, когнітивного тощо).

Література:

1. Макодзей Л.І. Формування управлінської компетентності майбутніх магістрів лісового господарства : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Макодзей; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – 20 с.
2. Щучка Т.А. Формирование управленческой компетентности будущего информатика-экономиста в вузе : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Т.А. Щучка; Елецкий государственный университет им. И.А.Бунина. – Елец, 2015. – 25 с.
3. Грушева А.А. Формування управлінської компетентності бакалаврів економічних спеціальностей у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / А.А. Грушева, Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. – К., 2012. – 20 с.
4. Небава М.І. Підготовка менеджерів на основі системи компетентнісної підготовки [Електронний ресурс] / М.І. Небава. – Режим доступу : <http://nebava.vk.vntu.edu.ua/file/8c6edb8197da536a4910d32b208165b8.pdf>
5. Петрова Т.А. Формирование базовой организационно-управленческой компетенции у будущих менеджеров производства (В процессе изучения специальных дисциплин в образовательных учреждениях среднего профессионального образования) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Т.А. Петрова; Челябинский государственный агроинженерный университет. – Челябинск, 2004. – 27 с.
6. Перевознюк Н.М. Професійна компетентність економіста: сутність та структура / Н. М. Перевознюк //

Наука і освіта. – 2012. – № 1. – С. 41-45.

Дана стаття присвячена проблемі формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх економістів. Розглянуті різні підходи до визначення управлінської та організаційної компетентностей. Запропоновано авторське визначення організаційно-управлінської компетентності та наведена її характеристика. Розкрито зміст і взаємозв'язок компонентів організаційно-управлінської компетентності майбутніх економістів. Теоретично обґрунтовано необхідність формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх економістів.

Ключові слова: компетентність, управлінська компетентність, організаційна компетентність, організаційно-управлінська компетентність, компоненти, майбутні економісти.

Данная статья посвящена проблеме формирования организационно-управленческой компетентности будущих экономистов. Рассмотрены различные подходы к определению управленческой и организационной компетентностей. Предложено авторское определение организационно-управленческой компетентности и приведена ее характеристика. Раскрыто содержание и взаимосвязь компонентов организационно-управленческой компетентности будущих экономистов. Теоретически обоснована необходимость формирования организационно-управленческой компетентности будущих экономистов.

Ключевые слова: компетентность, управленческая компетентность, организационная компетентность, организационно-управленческая компетентность, компоненты, будущие экономисты.

This article is devoted to the formation of organizational and managerial competence of future economists. Different approaches to defining managerial and organizational competencies have been reviewed. The author's definition of organizational and managerial competence has been proposed and given its characteristics. The content and connectivity components organizational and managerial competence of future economists have been developed. The need for formation of organizational and managerial competence of economists has been theoretically proven.

Key words: competence, managerial competence, organizational competence, organizational and management competence, components, future economists.

УДК 378.015.31:159.923.2

Ю.О. Корсун
м. Вінниця, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Постановка проблеми. Нові соціально-економічні умови та гуманізація освітнього процесу диктують необхідність вирішення проблем формування у майбутніх фахівців уявлень про професію та розуміння відповідності вибору професії особистим якостям та індивідуальним здібностям. У нинішній час для успішної особистої і професійної самореалізації недостатньо мати певний запас знань і професійних умінь, але й необхідно розвинути такі здібності і якості, які б забезпечили професійну мобільність та соціальну адаптованість. Саме студентські роки є часом, коли розвитку самосвідомості майбутніх фахівців сприяє формування в студентів таких важливих якостей, як критичність мислення, незалежність у виборі шляхів розвитку, соціальна відповідальність, що тісно пов'язані з процесом професійного становлення та ідентифікації. У зв'язку з цим, дослідження педагогічних умов, які сприяють оптимізації формування професійної самосвідомості майбутніх інженерів, є актуальним.

Аналіз попередніх публікацій, досліджень. У наукових літературних джерелах представлені результати пошуку дослідників, що вивчали питання становлення самосвідомості в загальнотеоретичному плані. Аналіз літератури свідчить про те, що різні аспекти самосвідомості та професійної самосвідомості розглядалися В. Баркасі, В. Васьківською, Л. Виготським, А. Деркачем, С. Дружиловим, А. Марковою, А. Налчаджяном, Л. Римар, В. Століним, Т. Темерівською, І. Чесноковою. Для нашого дослідження актуальним є розгляд педагогічних умов, які різними авторами пропонуються як ефективні для формування професійної самосвідомості фахівців різних галузей в період їх професіоналізації у ВНЗ.